
Revisionsrapport

***Drogförebyggande
arbete: Det drogpolitiska
programmet, samverkan och
uppföljning***

Hudiksvalls kommun

Magnus Höjer
Karin Magnusson
Lennart Almstedt
Februari 2013

Innehållsförteckning

1.	Sammanfattning	1
2.	Inledning	2
2.1.	Uppdrag, metod och revisionsfrågor.....	2
2.2.	Utgångspunkter	3
3.	Det drogförebyggande arbetet.....	5
3.1.	Det drogpolitiska programmet - iakttagelser	5
3.2.	Samverkan - iakttagelser	7
4.	Revisionell bedömning.....	11
4.1.	Har man ändamålsenliga rutiner och arbetsätt för det drogförebyggande arbetet?	11
4.1.1.	Implementering av det drogpolitiska programmet.....	11
4.1.2.	Uppföljning och åiterrapportering	11
4.1.3.	Samverkan	12

1. Sammanfattning

PwC har av revisorerna i Hudiksvalls kommun fått i uppdrag att granska om kommunstyrelsen, social- och fritidsnämnden samt lärande- och kulturnämnden i Hudiksvalls kommun har ändamålsenliga rutiner och arbetssätt för det drogförebyggande arbetet. I detta har legat att granska och bedöma frågor kring det drogpolitiska programmet, samverkan, rutiner och uppföljning.

Arbetet har genomförts genom granskning av dokument och planer, intervjuer med politiker i granskade nämnder samt tjänstemän i ledande befattningar och/eller nyckelpositioner, samt enkäter till nämnder och styrelser.

Den övergripande revisionsfrågan är: har kommunstyrelsen, social- och fritidsnämnden samt lärande och kulturnämnden ändamålsenliga rutiner och arbetssätt för det drogförebyggande arbetet?

Efter genomförd granskning är vår sammanfattande bedömning att styrelsen och granskade nämnder endast delvis har ändamålsenliga rutiner och arbetssätt för det drogförebyggande arbetet. Man behöver säkerställa att arbetet förbättras vad avser övergripande mål för det drogförebyggande arbetet samt uppföljning och återrapportering.

- Det drogpolitiska programmet ska användas i arbetet med nämndsplanerna, men används antingen i begränsad omfattning eller inte alls i detta arbete, vilket innebär man inte har upparbetat mål för eller återrapporterat det drogförebyggande arbetet utifrån vad som uttrycks i programmet. *Samtliga berörda nämnder måste vidta åtgärder för att arbeta i enlighet med det drogpolitiska programmet.*
- Det drogförebyggande arbetet följs inte upp och återrapporteras i tillräcklig omfattning så att man utifrån detta kan dra slutsatser om arbetet är framgångsrikt eller ej samt sprida kunskap och öka medvetenheten om vilket drogförebyggande arbete som genomförs. *Granskade nämnder bör säkerställa att uppföljning och återkoppling sker i enlighet med det drogförebyggande programmet.*
- Samverkan kring drogförebyggande arbete internt i kommunen är fungerande kring åldersgruppen högstadie- och gymnasieelever. Samverkan kring de lägre åldersgrupperna i låg- och mellanstadiet begränsad. Samverkan med föräldrar kring drogförebyggande arbete är under utveckling. Det finns flera fungerande samverkansarenor kring det drogförebyggande arbetet. Vi ser att samverkan bör fortsätta att utvecklas på det sätt som skett senare år. *För att säkra samverkan bör samverkansavtal upprättas och att syftet med samverkan bör följas upp i förhållande till tydliga mål.*

2. Inledning

2.1. Uppdrag, metod och revisionsfrågor

Uppdrag

Ansvar för det drog­förebyggande arbetet ligger inom kommunens ansvarsområde genom bl.a. socialtjänstlagen, där ett ansvar uttalas att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdomar.

2008 genomfördes en revision med titeln ”Verkställighet och återrapportering av beslut” där det konstaterades att det drogpolitiska program som beslutades av kommunfullmäktige 1997 inte hade förverkligats.

Dagens drogpolitiska program har verkat sedan 2009 och gäller till 2013. Av programmet framgår att ansvaret för dess förverkligande ligger på samtliga nämnder, samt ”Rådet för folkhälsa och brottsförebyggande arbete”.

Revisionsfrågor

Den övergripande frågan som granskningen ska besvara är:

- Har kommunstyrelsen, social- och fritidsnämnden samt lärande och kultur­nämnden ändamålsenliga rutiner och arbetssätt för det drog­förebyggande arbetet?

Kontrollmålen som skall besvaras är:

- Har det drogpolitiska programmet implementerats? Om inte, varför då?
- Finns det rutiner och organisation för övergripande samverkan avseende det förebyggande arbetet?
- Är samverkansformer dokumenterade i ex. samverkansavtal?
- Finns det tydliga mål för samverkan?
- Finns rutiner för uppföljning och utvärdering?
- Finns en ändamålsenlig uppföljning och rapportering av det drog­förebyggande arbetet?

Metod

Granskningen har genomförts utifrån tre delar:

Granskningar av *styrande dokument*: det drogpolitiska programmet, årsredovisningar, kvalitetsredovisning för Östra skolan, samverkansavtal och handlingsplaner.

Intervjuer har genomförts med:

- Nämndsordförande för Lärande- och kulturnämnden
- Ordförande och vice ordförande för Social- och fritidsnämnden
- Två rektorer för den kommunala grundskolan
- Representanter för den kommunala gymnasieskolans elevhälsa
- En rektor för den kommunala gymnasieskolan
- Representanter för grundskolans elevhälsa
- Förvaltningschef för social- och fritidsförvaltningen
- Förvaltningschef för lärande- och kulturförvaltningen
- Utredare och alkoholhandläggare vid social- och fritidsförvaltningen
- Chef för barn- och ungdomsenheten vid social- och fritidsförvaltningen
- Chef för beroendecentrum och vuxenheten vid social- och fritidsförvaltningen
- Drogförebyggare vid social- och fritidsförvaltningen
- Folkhälsostateg vid kommunledningsförvaltningen

Enkäter har skickat till samtliga nämndsordföranden för besvarande. Svar har inkommit från lärande- och kulturnämndens ordförande, från omsorgsnämndens ordförande, från kommunstyrelsens arbetsutskott samt från Svågadalnämnden. Eftersom intervjuer genomfördes både med social- och kulturnämndens ordförande och vice ordförande valde vi att inte ta in enkätsvar från dessa ordförande.

Underlag för sakgranskning skickades ut till alla som intervjuats 26 november.

Avgränsning

Granskningen avgränsas till att gälla det förebyggande arbetet inom social- och fritidsnämnden samt lärande och kulturnämndens verksamheter. Övriga ansvariga nämnder och råd har haft möjlighet att besvara enkäter, men deras arbete har inte närmare granskats.

2.2. Utgångspunkter

Skollagen (2010:800) anger att eleverna bl.a. i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola ska ha tillgång till elevhälsa. Den ska främst vara *förebyggande* och hälsofrämjande.

Avseende undervisningens innehåll har rektor i grundskolan enligt **läroplanen (Lgr 11)** ansvaret för skolans resultat och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis miljö, trafik, jämställdhet, konsumentfrågor, sex och samlevnad samt *riskerna med tobak, alkohol och andra droger* (vår kursivering).

Rektor för gymnasieskolan har enligt **läroplanen (Läroplan för gymnasieskolan)** ansvar för att eleverna får kunskaper om sex och samlevnad, konsument- och trafikfrågor samt *riskerna med tobak, alkohol, narkotika och andra droger* (vår kursivering).

Vad gäller innehåll i ämnena som styr skolan vad avser undervisning kring droger och drogförebyggande arbete finns det med i nationella styrdokument från och med årskurs 7.

I ämnet idrott och hälsa i årskurs 7-9 anges som centralt innehåll Hälsa och livsstil, och där ingår ”olika definitioner av hälsa, samband mellan rörelse, kost och hälsa och sambandet mellan *beroendeframkallande medel* (vår kursivering) och ohälsa”. Dessutom ingår bl.a. ”*dopning* (vår kursivering) och vilka lagar och regler som reglerar detta.”

I ämnet biologi i årskurs 7-9, anges som centralt innehåll Kropp och hälsa och där ingår ”Hur den fysiska och psykiska hälsan påverkas av sömn, kost, motion, sociala relationer och *beroendeframkallande medel* (vår kursivering)”.

Vad gäller gymnasieskolan så är det i ämnena Idrott och hälsa samt i Naturkunskap som kunskap om droger och dess effekter uttalat ska vara en del av undervisningen.

Socialtjänstlagen (2001:453) anger att socialnämnden i en kommun ska arbeta för att *förebygga* och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel, och att den genom *information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap* (vår kursivering) om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns. (3 Kap 7 §)

Vidare säger lagen att socialnämnden aktivt ska arbeta för att *förebygga och motverka missbruk* (vår kursivering) bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel (5 kap 1 §).

3. Det drogförebyggande arbetet

3.1. Det drogpolitiska programmet - iakttagelser

Det drogpolitiska programmet

Det drogpolitiska programmet består av fyra avsnitt (tobak, alkohol, narkotika samt läkemedel och dopning) med en för varje avsnitt beskrivande del där siffror och statistik ger en nulägesbeskrivning, t.ex. andelen ungdomar som provat narkotika. Därefter följer prioriterade områden under varje avsnitt (t.ex. "Inga ungdomar ska testa eller använda narkotika" under avsnittet "Narkotika"). Därefter följer rubriken "Detta ska nås genom att:" där det t.ex. står "Kommunen, i samverkan med andra berörda myndigheter och samhällsaktörer, bedriver utåtriktad, förebyggande och störande verksamhet" (som det uttrycks under avsnittet "Narkotika"). I programmet anges att "Varje nämnd har i uppdrag att bryta ner och arbeta in i nämndsplanen hur man jobbar utifrån intentionerna i det drogpolitiska programmet".

Användning

Alla intervjuade politiker känner till programmets existens. Detta framgår också av besvarade enkäter. Det finns en skillnad mellan politiker hemmahörande inom social- och fritidsområdet samt lärande- och kulturområdet visavi de politiker som är hemmahörande i andra delar av organisationen, där det i det senare fallet framgår av enkätsvaren att kännedomen om programmet är lägre.

I enkätsvaren framgår att programmet i några fall inte används i målarbetet. Vad gäller kommunstyrelsens arbete så har programmet inte använts alls, enligt det skriftliga svar som inkommit. Vad gäller Svågadalsnämnden och Lärande- och kulturnämnden säger man att man använt programmet.

Utifrån en granskning av nämndsplanerna för social- och fritidsnämnden samt lärande och kulturnämnden framgår det inte om man brutit ned programmets intentioner i arbetet med nämndsplanerna.

Nämndsplanen för lärande- och kulturnämnden för 2012 refererar till programmet utifrån att man ska återrapportera hur man arbetat med det i bokslutet (sid 11). I nämndsplanen för social- och fritidsnämnden för 2012 får förvaltningschefen i uppdrag att "planera och samordna förebyggande insatser för barn och unga i Hudiksvalls kommun, genom ett samarbete med Lärande och Kultur förvaltningen och Omsorgsförvaltningen. Ev ÖPP m m"¹.

¹ Här syftar man sannolikt på "Örebro Preventionsprogram" (ÖPP), som är en föräldramötesmetod som syftar till att påverka föräldrars förhållningssätt till ungdomars drickande. Metoden är framtagen vid Örebro universitet.

Uppföljning

I programmet sägs att ”arbetet redovisas sedan i årsredovisningarna till kommunfullmäktige.”

I årsredovisningen för 2011 finns några områden som berör drogförebyggande arbete:

- Under rubriken ”Förvaltningsberättelse Folkhälsa” (sid 21 i årsredovisningen) nämns att det sedan 2007 finns ett råd för folkhälsa och drog- och brottsförebyggande arbete. I texten hänvisas till LUPP-undersökningen (Lokal uppföljning av ungdomspolitiken, en enkät som görs över hela landet) men inga aspekter kring droger eller drogförebyggande arbete nämns vad avser ungdomar. Vad gäller vuxna lyfts trender och tendenser gällande alkoholkonsumtion, narkotikaanvändning och tobaksbruk fram.
- Lärande- och kulturnämnden redovisar att man i åtagandet rörande hälsa och livsstil bl.a. ser ett minskat användande av snus och tobak i grundskolan (sid 29) och att Kulturskolan tillhandahåller drogfria fritidssysselsättningar (sid 29).
- Social- och fritidsnämndens redogörelse i årsredovisningen (sid 33) har flera punkter som ryms inom ramen för vad det drogpolitiska programmet berör:
 - Fritidsgården Brandgaraget öppnade i april.
 - Placeringar av ungdomar och unga vuxna med missbruk.
 - Framtiden vad avser behov av insatser för personer med missbruk nämnds.

Inget i årsredovisningen pekar på att det som redovisas är en följd av eller har en koppling till förekomsten av ett drogpolitiskt program.

Lärande och kulturnämnden återrapporterar inte i sitt bokslut för 2011 hur man arbetat med programmet trots att detta sägs i nämndsplanen.

Däremot genomförs på nämnds nivå uppföljning som kan kopplas till det drogförebyggande arbetet:

- CAN- och LUPP-undersökningarna återrapporteras till både lärande- och kulturnämnden samt till social- och fritidsnämnden. Lärande- och kulturnämnden har t.ex. haft ett extra nämndssammanträde kring detta.
- Det finns en regelbunden återrapportering kring alkoholhandläggning till social- och fritidsnämnden.

3.2. Samverkan - iakttagelser

Övergripande

På politisk nivå möts bl.a. nämndsordförandena för lärande- och kulturnämnden, ordförande för social- och fritidsnämnden med kommunalråd och flera förvaltningschefer och nyckelbefattningar i *Rådet för folkhälsa och brottsförebyggande arbete*. Där deltar också polisen regelbundet. Genom rådet får politiska beslutsfattare och tjänstemän en gemensam bild bl.a. av läget kring droger i Hudiksvalls kommun. Rådet har också tagit beslut kring vilka fem av de 11 nationella folkhälsoområden som Hudiksvall ska prioritera i maj 2012. Ett område är ”Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel”.

Inom kommunledningsgruppen, där alla förvaltningschefer ingår, finns enligt vad som sägs i intervjuer samverkan i alla frågor som handlar om den kommunala verksamheten. Exempel som nämns är att lärande- och kulturförvaltningen samverkat med social- och fritidsförvaltning kring extra bemanning av kuratorstjänster när akuta behov uppstod bl.a. i med förekomsten av droger på gymnasieskolan under våren 2012.

Tjänstemän inom social- och fritidsförvaltningen säger att huvuddelen av det drogförebyggande arbetet inriktas på gruppen upp till 25 år. Man är medveten om en annan problematik där någon form av drogförebyggande arbete kan behöva göras, vilket också en av de intervjuade politikerna lyfter, nämligen frågan kring alkoholkonsumtion bland äldre. Frågan diskuteras ibland mellan socialtjänsten och omsorgen men utifrån vad som framkommit vid genomförd granskning har detta inte utmynnat i en handlingsplan eller motsvarande.

Landstinget

Kommunen har samverkan med landstinget Gävleborg (kallas Psykn²). Samverkan är tydlig upprättad med dokument³ och informationsblad finns. Samverkan fokuserar på barn och ungdomar med psykisk ohälsa. Det framgår inte av dokumenten om man inom ramen för detta lägger fokus på ett generellt drogförebyggande arbete, och det har inte heller framkommit i intervjuer. Samverkansdokumenten är upprättade och beslutade våren 2011 och uppdaterade våren 2012. För Hudiksvalls kommun är förvaltningscheferna för omsorgsförvaltningen, social- och fritidsförvaltningen samt lärande- och kulturförvaltningen med i chefssamverkan för detta område. Kommunen samverkar med Landstinget kring ungdomsmottagningen, och man har en dialog med landstinget kring en gemensam familjecentral.

Samverkan med landstinget kring drogförebyggande arbete har enligt vad som framkommit i en intervju inte fullt ut kunnat nyttjas tidigare. Under perioden 2011-2012 hade landstinget en projektledare anställd med ansvar för att stödja länets kommuner i arbetet med att implementera en tobaksförebyggande metod (Tobaksfri

² Psykisk hälsa barn och unga - synkronisering av insatser (www.skl.se/psynk). Ett projekt som flera kommuner, landsting och myndigheter deltar i, och som SKL koordinerar. Hudiksvall deltog som modellområde.

³ ”Rutin för samordning mellan Hudiksvalls kommun och Landstinget Gävleborg avseende barn och ungdomar med behov av insatser från flera aktörer”, samt bilagor till dessa.

Duo) som riktar sig till 5:e-klassare till 9:e-klassare. I Hudiksvalls kommun fanns ingen samordnande funktion som landstinget kunde arbeta med kring implementeringen på ett operativt plan.

Polisen

Kommunen har tecknat en samverkansöverenskommelse med Gävleborgspolisen. I samverkansöverenskommelsen finns inga gemensamt satta mål, men däremot beskrivs polisens ansvar, hur man systematiskt ska hantera samverkan (metoder), samt uppföljning och utvärdering. Flera tjänstemän hänvisar till överenskommelsen och till hur viktig samverkan är med polisen och hur väl samverkan fungerar.

Polisen har en person placerad på gymnasieskolan (Bromangymnasiet) sedan flera år tillbaka. En förmiddag i veckan finns polisen tillgänglig. Personal vid gymnasieskolan ger uttryck för att detta är positivt, och anser att även eleverna ser detta som positivt. Man betonar samtidigt att det också handlar om ett stort personligt engagemang från den polis som finns på skolan. Man menar att det inte är säkert att det hade fungerat lika väl om det hade varit många olika poliser som ”roterade” på denna plats.

Socialtjänst och skola

I intervjuerna hävdas att det finns en fungerande samverkan mellan socialtjänsten och grundskolan samt socialtjänsten och gymnasieskolan vad avser det drogförebyggande arbetet.

Grundskolan - socialtjänsten

Inom grundskolan har man i högstadiet påbörjat ett arbete med det drogförebyggande programmet Effekt (www.effekt.org) där fokus ligger på att arbeta med föräldrar och vårdnadshavare. Tjänstemän vid socialförvaltningen anser att den stora skillnaden i det nuvarande arbetet förutom programmet är att grundskolans rektorer tar ett större ansvar för det arbetet än tidigare vilket innebär att arbetet kan förankras på ett bättre sätt.

Grundskolan har spindelgrupper där deltagare både från kommunen (t.ex. rektor, kurator, skolsköterska, specialpedagog, socialsekreterare m.fl.) och polisen deltar, Sammansättningen är inte exakt densamma i varje spindelgrupp. I grupperna sker en löpande diskussion kring aktuella frågor, där även drogförebyggande frågor har en plats, t.ex. kring programmet Effekt. I några fall har man tidigare genomfört insatser för grupper och klasser utifrån frågor som kommit upp i en spindelgrupp, och då handlade det om insatser i mellanstadielklasser. Dessa föll enligt socialtjänsten väl ut.

CAN-undersökningarna är enligt en rektor levande på högstadiet. Resultaten redovisas och diskuteras. CAN-undersökningarna återrapporteras både till social- och fritidsnämnden och lärande- och kultur nämnden.

Grundskolans elevhälsa har gemensamma möten, men det sägs att det är sällan frågor kring drogförebyggande arbete kommer upp när det gäller tidigare åldrar (dvs. före högstadieåldern).

Återkommande synpunkter i intervjuerna är att ju tidigare insatser på det förebyggande området man kan genomföra, desto bättre. Detta uttrycks både från företrädare för skola och för socialtjänst var för sig. Men samtidigt säger man att det generellt inte görs särskilt mycket kring drogförebyggande arbete före högstadiet, om man med drogförebyggande arbete avser information till elever och vårdnadshavare, del i hälsosamtal, enkäter osv. Ett undantag är Svågadalsnämnden som i sitt enkätsvar säger att "Vid vår skola och förskola utförs ett aktivt drogförebyggande arbete som syftar till att på sikt minska droganvändandet i samhället." Ansvarig tjänsteman kompletterar bilden med att säga att man informerar- och pratar om droger, tobak och alkohol och dess negativa konsekvenser. Man pratar även om "dataspels- och internetberoende och beroenden i allmänhet".

En företrädare för elevhälsan i grundskolan säger att hon i varje hälsosamtal med eleverna i 6:an tar upp alkohol och tobak, och redan i hälsosamtalen med 4:orna pratar om tobak. Om hennes kollegor gör det vet företrädaren inte, ej heller sammanställs det som framkommer i samtalen.

Gymnasieskolan och socialtjänsten

Överföringen från grundskola till gymnasieskola kring elever med eventuell drogproblematik eller liknande fungerar, enligt gymnasieskolans elevhälsa, bra. Gymnasieskolan sägs också ha en etablerad och fungerande samverkan med socialtjänsten. Vad gäller det drogförebyggande arbetet så uttrycker en medarbetare vid gymnasieskolan att man i många år försökt arbeta förebyggande men att svårigheten varit att upprätthålla ett kontinuerligt arbete.

Den övergripande samverkan med socialtjänsten består av en spindelgrupp (för de nationella programmen), och en ungdomsgrupp där elevhälsan träffas och även medarbetare från socialtjänsten. En KASAM-grupp finns för introduktionsprogrammen som fyller motsvarande funktion som för en spindelgrupp.

Under hösten 2012 så får alla elever i årskurs 1 information kring droganvändning av kommunens drogförebyggare och polisen. Under våren 2012 fick all personal information från Non Smoking Generation. Man har från socialtjänsten och även från gymnasieskolans elevhälsa uttryckt önskemål om att få delta med information vid höstens första föräldramöte, men enligt vad vi kunnat få information om så har rektorerna beslutat att inte ha informationen på det första mötet, utan på ett separat föräldramöte.

Elevhälsan på gymnasieskolan menar att den generella medvetenheten hos medarbetarna på skolan kring droger och drogproblematik har ökat. Gymnasieskolan har tagit fram en handlingsplan som innehåller ett antal punkter kring drogförebyggande arbete, och även åtgärder vid t.ex. upptäckt av elever som

använder droger. Handlingsplanen revideras varje år. Senaste revideringen genomfördes 2012-03-20. Handlingsplanen finns bl.a. tillgänglig på skolans hemsida. I handlingsplanen framgår om och när kontakt ska tas med socialtjänst och beroendecentrum.

För gymnasieskolan är hälsosamtalet med alla nya elever i årskurs 1 en sätt att skapa en bild av hur attityder kring droger och användning av droger ser ut hos eleverna. Skolsköterskorna samtalar bl.a. med eleverna om konsumtion av tobak och alkohol, deras syn på och nyttjande av narkotika, dopningsmedel mm. Skolsköterskorna får en heltäckande bild som sammanställs för varje klass och presenteras för klassen (dvs. eleverna) och för medarbetarna i arbetslaget. Någon ytterligare rapportering utifrån detta genomförs inte, och ingen sammanfattande bild av gymnasieskolans elever sammanställs.

Andra aktörer

Kommunen har också forum där man möter externa aktörer där bl.a. Ria, IOGT, företag, kyrka och polis deltar, förutom kommunen. I den samverkan sägs själva drogsituationen vara viktig, men fokus är inte drogförebyggande. Ordföranden i social- och fritidsnämnden deltar i dessa träffar.

Två tjänstemannafunktioner som arbetar med förebyggande frågor har ett omfattande nätverk för samverkan.

- Alkoholhandläggaren samverkar med flera myndigheter, organisationer och aktörer. Den främsta samverkan sker med polisen, miljökontoret och skatteverket. Samverkan med tullen, skolan och gränspolisen är mindre omfattande och sker mer oregelbundet. En hel del samverkan sker på länsnivå men det finns även lokal samverkan. Samverkan berör främst alkohol och serveringstillstånd men även tobak. Man samarbetar även med Länsstyrelsen, främst med anledning av att de har tillsynsansvar över arbetet.
- Folkhälsosamordnaren samverkar kring hälsofrågor, som i vid mening berör drogfrågor, internt med övriga förvaltningar, men också med landstinget, och i viss mån även länsstyrelsen, näringslivet och frivilligorganisationer. Samverkan med landstinget sker mer systematiskt och övergripande.

4. Revisionell bedömning

4.1. *Har man ändamålsenliga rutiner och arbetssätt för det drogförebyggande arbetet?*

Den övergripande revisionsfrågan är: har kommunstyrelsen, social- och fritidsnämnden samt lärande och kulturnämnden ändamålsenliga rutiner och arbetssätt för det drogförebyggande arbetet?

Vår *bedömning* är att styrelsen och granskade nämnder endast delvis har ändamålsenliga rutiner och arbetssätt för det drogförebyggande arbetet. Man behöver säkerställa att arbetet förbättras vad avser övergripande mål för det drogförebyggande arbetet samt uppföljning och återrapportering.

Vår bedömning grundar sig på nedanstående kontrollmål.

4.1.1. *Implementering av det drogpolitiska programmet*

Kommunstyrelsens koppling till det drogförebyggande arbetet sker främst genom folkhälsorådet, men vi uppfattar att det drogförebyggande arbetet i kommunen inte hålls ihop eller styrs av folkhälsorådet. I kommunens årsredovisningar redovisas inte tillstånd eller nyckeltal som en effekt av ett drogförebyggande arbete, och det drogpolitiska programmet nämns inte. Det drogpolitiska programmet är känt för de allra flesta politiker och tjänstemän som intervjuats och svarat på enkäter. Däremot är det inte ett program som används och som påverkar verksamheternas utveckling och arbete i någon större omfattning. Programmet används antingen inte alls eller i begränsad omfattning i nämndernas arbete med nämndsplanerna.

Orsakerna till varför det drogpolitiska programmet inte implementerats är flera. De områden som vi anser kan spela roll är programmets status i relation till lagar och styrdokument, programmets ambitionsnivå, ansvarsfördelningen mellan styrelser, nämnder och råd, samt programmets position i kommunens styrmodell.

Vår *bedömning* är att styrelse och nämnder inte har upparbetat mål för eller återrapporterat det drogförebyggande arbetet i linje med vad som uttrycks i det drogpolitiska programmet. Vår bedömning är att samtliga berörda nämnder måste vidta åtgärder för att arbeta i enlighet med det drogpolitiska programmet.

4.1.2. *Uppföljning och återrapportering*

Det drogförebyggande arbetet följs inte upp och återrapporteras i tillräcklig omfattning i organisationen, så att man utifrån detta kan dra slutsatser kring huruvida arbetet är framgångsrikt eller ej, samt sprida kunskap och öka medvetenheten om vilket drogförebyggande arbete som görs inom den kommunala organisationen och i samverkan med andra.

Den rapportering som kan kopplas till det drogförebyggande arbetet är i form av:

- Resultat av enkäter som LUPP och CAN, både till skolor, nämnder och som siffror i årsredovisningar, där det finns en regelbundenhet i rapporteringen.
- Skolsköterskors återkoppling till elever i klasser, och arbetslag, utifrån hälsosamtal.
- I dialog i samverkan, men då inte som formell återrapportering.
- Lärande- och kulturnämnden har också fått återrapportering kring Tobaksfri Duo⁴ i Ede skola i mars 2011.

Vår bedömning är att det sker viss uppföljning av det drogförebyggande arbetet i kommunen, men inte i enlighet med det drogförebyggande programmet. Vår bedömning är att granskade nämnder bör säkerställa att uppföljning och återkoppling sker i enlighet med det drogförebyggande programmet.

4.1.3. Samverkan

Verksamheterna har vidtagit en rad åtgärder för att förebygga droganvändandet. Det finns en organisation för samverkan mellan kommunen och externa aktörer och intressenter, samt internt i kommunen.

Vi konstaterar att samverkan kring drogförebyggande arbete internt i kommunen är fungerande kring åldersgruppen högstadie- och gymnasieelever. Verksamheterna har återkommande möten på rutinmässig basis. Däremot är samverkan kring de lägre åldersgrupperna i låg- och mellanstadiet begränsad. Samverkan kring hur man ska arbeta med föräldrar för att förebygga deras barns droganvändande är under utveckling, framförallt vad gäller högstadieelevernas föräldrar.

Vi noterar att samverkansöverenskommelse med polisen finns i sig inte är så pass klart formulerad att den allena gör att arbetet mellan kommunen och polisen fungerar. En viktig aspekt som framkommit är att polisen är aktiv, öppen och engagerad i samverkan med kommunen, och ser kommunen som en viktig samverkanspartner, samt vice versa.

Vi ser att det finns flera etablerade, fungerande och viktiga arenor och former för samverkan kring det drogförebyggande arbetet. Däremot är samverkansavtalen få, och målen för samverkan likaså få.

Vår bedömning är att samverkan kring det drogförebyggande arbetet fungerar väl och vi ser att samverkan bör fortsätta att utvecklas på det sätt som skett senare år. För att säkra samverkan är vår bedömning att samverkansavtal bör upprättas och att syftet med samverkan bör följas upp i förhållande till tydliga mål.

⁴ Tobaksfri Duo är en kontraktsmetod och ett skolbaserat program där eleverna erbjuds att bilda en duo tillsammans med en tobaksfri vuxen.

2013-02-14

***Karin
Magnusson***

Projektledare

***Micaela
Hedin***

Uppdragsledare